

MAGYAR NYELVŐR

149. ÉVF. * 2025. OKTÓBER–DECEMBER * 4. SZÁM

„AMI AZ ERDÉLYI NYELVATLASZBAN VAN,
AZ SZÁZ ÉV MÚLVA MÁR NEM LESZ MEG”

MURÁDIN LÁSZLÓ KOLOZSVÁRI NYELVÉSZT KÉRDEZI TÁNCZOS VILMOS

Murádin László (1930–2022) nyelvész, nyelvjáráskutató. Harasztoson született. A kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen 1954-ben szerzett magyar nyelv

Murádin László

és irodalom szakos tanári oklevelet. 1954–1958 között az egyetem magyar nyelvészeti tanszékének gyakornoka, majd tanársegéde, 1958-tól a Román Akadémia kolozsvári Nyelvtudományi és Irodalomtudományi Intézetének munkatársa, ugyanitt 1964-től nyugdíjazásáig tudományos főkutató. Hatvan éven át, 1957–2016 között munkatársa, (fő)szerkesztője az egyetlen romániai nyelv- és irodalomtudományi szakfolyóiratnak, a *Nyelv és Irodalomtudományi Közleményeknek*. Nyelvjáráskutatói munkásságának fő eredménye és élete fő műve *A romániai magyar nyelvjárások atlasza* című, 11 kötetből álló kiadvány (Magyar Nyelvtudományi Társaság – Pharma Press Kiadó, I–XI. kötet, Budapest, 1995–2010). Közreműködött a moldvai magyar nyelvjárás atlasza anyá-

gának összegyűjtésében és kiadásában is. Folyóiratokban évtizedeken át közölt nyelvismereti és nyelvművelő írásokat. Kötetei: *Babér és borostyán: kalandozások anyanyelvünk csodálatos világában* (Nagyvárad, Europrint Könyvkiadó, 2012); *Hókuszpókusz. Nyelvművelő írások* (Nagyvárad, Europrint Könyvkiadó, 2014); *Az asszony nem ember? Nyelvművelő írások* (Nagyvárad, Europrint Könyvkiadó, 2017.) Több helyen is „Erdély nyelvművelőjének” nevezik.

Irodalmárnak készültél, hogyan kerültél a nyelvészek közé?

Egyetemi hallgatóként azt tapasztaltam, hogy az irodalommal az van, hogy az egyik így mondja, a másik úgy mondja, a harmadik pedig egészen más oldalról közelíti meg ugyanazt. Hát mondom, kérem szépen, ez nem tudomány! A nyelvészetben olyan nincsen, hogy mindenki azt mond, azt lát, amit akar. Mert egy szó eredete vagy szláv vagy olasz vagy német vagy valami. Olyan nincs, hogy így is lehet és úgy is lehet. Hát ezért lettem nyelvész. Valahogy így szerettem meg. S annak ellenére szerettem meg, hogy elég rosszul kezdtem a nyelvészetet, mert elsőéves koromban Márton Gyula tanította a *Bevezetés a nyelvtudományba* című tárgyat, és ott bizony egész évben Sztálin elvtárs a *Marxizmus és a nyelvtudomány kérdései* című cikkét elemeztük. Vizsgázni is kellett belőle, és én olyan bosszús voltam, hogy szóról szóra bemagoltam az egészet. Fel is mondtam Márton Gyulának a vizsgán, még az is benne volt a vizsgafeleletemben, ahol Sztálin azt mondta, hogy „nyet, nyet”. Láttam rajta, hogy nem akarja elröhögni magát, pedig szeretné. De végül úgy lettem nyelvész, hogy másodéves koromban Szabó T. Attila tanította a nyelvtörténetet, Gálffy Mócsi pedig az eszközfonetikát, valamint a leíró nyelvtant, és azokat nagyon megszerettem.

A tanszéki karriered valamiért mégsem alakult jól. Hogyan és miért kerültél át onnan az akadémiai intézetbe?

Két évig voltam a nyelvészeti tanszéken gyakornok, aztán szintén két évig tanársegéd lettem. Szeminarizáltam a magyar–pedagógia szakon, aztán a román szakon is volt egy magyar kurzus, s nyelvjárastan is volt. A dolog úgy történt, hogy Márton Gyulával egy kicsit faséba kerültünk. A baj az, hogyha nekem véleményem van, annak hangot is adok. Márton Gyula ugyanis diktátor volt. Mi ahányan voltunk ott a tanszéken, mind be voltunk fogva, mint hat ló a szekérbe, és mindenkinek azt kellett csinálnia, amit ő elképzelt. A nyelvföldrajz és csakis a nyelvföldrajz. Vámszer Márta is ezt csinálta, Gálffy Mózes, Bura Laci, Vöő Pista, Kósa Ferenc, jómagam – mindenki. Még Szabó Zoltánnak is, akinek fogalma sem volt a faluról, ki kellett mennie Háromszékre, hogy kikérdezze a változó névszótöveket. Össze volt állítva hozzá a kérdőív betűrendben. Így kezdődött: *adó, adója* vagy *adaja*? Hát mondom neki: – Zoli, kérlek, ne kezd falun mindjárt az adóval, mert akkor rögtön vége lesz az egész nyelvészeti gyűjtésnek. Az emberek azonnal becsukódnak, ha ezt a szót meghallják. Az ötvenes években voltunk ugyebár.

1919-ben a borévi (borrévi, Kolozs m.) sziklán, balról jobbra:
Emil Petrovici, Murádin László, Benkő Loránd, Gazda Ferenc,
Lőrincze Lajos (Murádin László archívumából)

A gyakornoknak, a tanársegédnek a terepen sem szabadott azzal foglalkoznia, azt kutatnia, amivel a professzor is foglalkozott?

Mindenkinek megvolt a maga területe, és ha más ment oda, akkor azt nem viselték el. Mintha kiskirályok lettek volna. A nyelvészeti tanszék az én koromban nem volt egy baráti társaság. Először is Szabó T. Attila lenézett mindenkit. Még Márton Gyuláék is bunkók voltak az ő gondolkodása szerint. Akkor Gyula lenézett minket, mi pedig lenéztük a nem tudom kiket. És ez így ment végig. Egy példát mondjak: Vöő Pistával együtt járt egy Kajcsa nevű fiatalember, aki Háromszékre került tanárnak. Egy alkalommal elmentünk Háromszékre gyűjteni. Ott volt Vöő Pista, én, Gyula és még nem tudom ki. Hát ültünk ott a vendéglőben, mert Gyula mindig szerette a vendéglőket, s akkor azt mondta a pohárral a kezében Kajcsának, a helyi tanárnak, a fiatal kölyöknek: – Na, szervusz, Kajcsa! – Tehát felajánlotta, hogy tegeződjenek. És utána odafordult Vöő Pistához, a kollégájához: – Vöő elvtárs, menjen, legyen szíves, és kérjen még egy üveg bort! – Hát nem lehetett nálunk tegeződni a tanszéken! Hát hogy lehet az, hogy a tanársegéd tegezze a professzort?! Még ahhoz is el kellett negyven évnek telnie, amíg Gálffy Mózsi és Márton Gyula Szabó T. Attilával összetegeződtek. Ők is magázódtak! Arról nem is beszélve, hogy Attila nem a kollégáival tartotta a barátságot. Ő Jakó Zsigmonddal és Benkő Samuval kirándult vasárnaponként.

Ez volt az úgynevezett mitikus „bükki akadémia”.

Igen, a „bükki akadémia”. És mi, nyelvészek pedig le voltunk tojva a sárga földig. Itt Kolozsvárt nem volt se Kruzsok, se semmi. Én amikor egyszer elmehettem Budapestre, az akkor már öreg Pais Dezsőnek elmondhattam, hogy ki és mi vagyok. Két év múlva megint mentem, és megint elkezdtem a bemutatkozást. Erre azt mondta: – Fiam, ne hülyéskedj, hát ezt már mind elmondtad ezelőtt két évvel! – Nyolcvannégy éves volt ekkor. És meghívott engem a Kruzsokba. – Gyere, fiam, a Kruzsokba, szívesen látlak. – Mert ő mindig beült oda, ő volt a legelső. És akkor jöttek sorra mind a nyelvészek. Akkor ismertem meg Bárczi Gézát, Bóka Lászlót, Eckhardt Sándort. Emlekszem, Pais Dezső bemutatott nekik: – Itt van ez a fiatalember Kolozsvárról, Romániából. – Erre azt mondta Eckhardt: – Te Dezső, Kolozsvár mióta Románia? – Aztán elmentünk egy másik asztalhoz, és ott dedikált nekem a könyveiből. Ideadta a *szer* szó etimológiájáról szóló könyvét. Ebben a szóban minden benne van: hogy *szerre* teszi az ember a fát a tűzre, hogy Alszegeben *a szeren*, még a *szeretet* és a *szerelem* is. Tudniillik összefonódást jelent a *szeretet* és a *szerelem* is. Nagyon szép! Ő mindig nagyon rendszeres volt, pontokba szedett mindent. És most mégis azt írta a dedikációjában nekem, hogy itt van ez a könyv, aminek *Szer* a címe, de amiben több a szertelenség, mint a *szer*. 1967-ben voltam először Magyarországon. Kimentem magánúton, és persze elmentem az egyetemre, az Akadémiára, összeismerkedtem ott mindenkivel. Aztán később is tartottam velük a kapcsolatot. Persze az én korosztályom most már mind el van temetve ott is. Négy évvel ezelőtt jártam ott legutóbb a feleségemmel. Olvastam a neveket az ajtókon a Nyelvészeti Intézetben, de nem találtam senkit a régiekből, mind új nevek voltak ott. A feleségem meg is kérdezte: – És a te kollégáid hol vannak? – Erre mondom: – Nézd, ott vannak mind a falon sorban!

Hogyan kerültél át az Akadémiára?

Emil Petrovici igazgató, az akadémikus létesített egy magyar nyelvatlaszcsoportot, ahol Szabó T. Attila lett a főnök félnormával, és alkalmazott két gyűjtőt is, Nagy Jenőt és Gazda Ferencet. Amikor mindez szépen megtörtént, akkor Gazdát 1957 elején a szeku elvitte és lecsukták. Azért vitték el, mert talán az ő írógépén gépelték le ennek a Dobainak a folyamodványát az ENSZ-hez. Szóval Gazdát elvitték. És akkor ott maradt egyedül Nagy Jenő. Ő pedig engem mindig kölcsönkért, úgyhogy vele együtt gyűjtöttünk vagy 10-12 falut, mégpedig úgy, hogy én kérdeztem a Gazda részét, ő pedig a saját magáét.

Aztán 1959-ben őt is letartóztatták, és akkor rám maradt az egész. Úgy volt elképzelve, hogy legalább 200-250 falu legyen ebben benne. De hát egy embernek minden faluban 3500 kérdést kikérdezni egy kicsit nehéz volt, hülyére dolgoztam magam. Akárhogy tiltakoztam is, ősszel egyszer mégiscsak jött a papír, hogy át vagyok helyezve az Akadémiára, mert Márton Gyulánál, ugye, az „ötödik kerék” voltam, „lesipuskás”, miegymás. A mostani fejemmel úgy gondolom – csak hát olyan az ember, hogy mindig utólag gondolja meg, hogy mit kellett volna tennie –, hogy akkor el kellett volna menjek Szabó T. Attilához, és azt mondjam neki, hogy né, professzor úr, ha maga úgy gondolja, hogy én nem vagyok jó ezen a tanszéken, akkor mondja meg, rúgjon ki, de nekem senki ne mondja meg, hogy én hova menjek dolgozni. Össze kellett volna tépjem azt az izét, azt a papírt. De nem ezt tettem, hanem átmentem.

De ha nem teszed meg, akkor mit csinálsz? Hova mész?

Hát elmehettem volna valahová tanárnak. Vagy újságírónak, mit tudom én. Szóval Márton Gyula így passzolt el engem, és a helyembe az *Igazságtól* felvette Balogh Dezsőt. Erről Balogh Dezső mindig azt mondta, hogy azért tettek ki engem, mert ő volt a jó nyelvész. Volt a nyavalyát jó nyelvész, de annyit tudott, hogy még a padlót is feltörülte Márton Gyula körül. Gyula ugyanis szerette, ha egy kicsit tömjénezik. Dezső pedig rendes, kedves fiú volt, de ha jól megnézzük, nem maradt utána semmi. Hát hogy lehet Horváth Imre szókincséről írni doktori dolgozatot, amikor az még nem halt meg, és amikor én lezárom a doktori dolgozatot, az meg utána még ír egy csomó verset? Miféle tudományos hozzáállás az, amikor úgy kutatok, hogy már előre tudom, hogy az egész munkám megy majd a francba. Hát így rendezte Szabó T. Attila, Márton Gyula a dolgokat, és én most is mondom, hogy nem szeretem a diktatórikus módszert. Az igaz ugyan, hogy Márton Gyula prorektorként mindent megtett, hogy embereket hozzon a tanszékre, hogy azok előlépjenek és így tovább. Ő valóban a tanszéken gondolkodott, de ezt csinálta Joszif Visszárionovics Sztálin is, róla sem mondhatjuk, hogy nem szerette a Szovjetuniót. Vagy Hitler is szerette Németországot. Diktátor volt mind a kettő, és én nem szeretem a diktatúrát még az óvodában sem. Na, mit szólna? Rosszat mondtam, ugye?

De most beszéljünk A romániai magyar nyelvjárások atlaszáról is egy kicsit! Ha jól értettem, az ún. „nagy kérdőív” már az akadémiai intézetben készült, és már azelőtt készen volt, mielőtt Te odakerültél.

A nagy atlasz kérdőívében közel 3400 kérdés szerepel. Ezt ők, Szabó T. Attila, Gazda Ferenc és Nagy Jenő közösen állították össze. És ez két füzetbe volt

osztva, az egyiket kérdezte az egyik gyűjtő, a másikat a másik. Ez 5 példányban le volt gépelve és össze is volt kötve. Én már a 130. falu gyűjtőmunkáját végeztem, amikor mondtam Szabó T. Attilának, hogy a 3400 kérdés közé be kellett volna tenni még másokat. Például be kellett volna tenni nemcsak a *burgonyát*, hanem a *csicsókát* is. Mert van, ahol *bojóka* a 'burgonya' és *pityóka* a 'csicsóka'. Vagy ott vannak a szekér részei. Hát azt a részt Gazda Ferenc állította össze, és ő a székely szekeret vette alapul. No, de hát a székely szé-násszekéren nincsenek nyársak, nincsenek gyaksák. Mert a székely úgy rakja fel az oldalrudakra a szénát, hogy nincsen nyárs, amibe beleakasztaná, amit sok helyen *gyakának* vagy *gyaksának* neveznek. Vagy a csíkiak és általában a székelyek sohasem mennek terüvel felfelé a hegyre, hanem mindig lefelé jönnek, de a Mezőségen ez nem így van, mert ott dimbes-dombos, hegyes-völgyes az egész határ. Ezért néha hegyre fel is meg kell állítani a szekeret, hogy pihenjenek az állatok egy kicsit. Ilyenkor, hogy ne tartsa a marha a terhet a nyakán, a nyújtón van egy *macska*, amit megálláskor leeresztenek, az bele-vágódik a földbe, a szekeret megtartja, és a marha nyaka a járomban felszabadul. Van, ahol *kutyának* mondják. Hát ezek például a kérdőívből hiányoztak. Amikor ezt Szabó T. Attilának elmondtam, azt mondta a professzor, akit már régen felmentettek tisztségéből: – Igaza van, de könnyű utólag okosnak lenni. – 137 falu nyelvjárását gyűjtöttem össze, és 136 falu szerepel az atlaszban, ami elég szépen lefedi az erdélyi magyar településterületet. Mi hiányzik? Most úgy érzem, hiányzik még körülbelül egy tucat falu. Talán nem kellett volna ott akkor abbahagyni, de már úgy ki voltam fáradva, hogy már nem tudtam többet csinálni. Mert nem úgy gyűjtöttem, hogy egyszerre teljesen megcsináljak egy tájat. Hanem úgy, hogy volt egy csíki, aztán jött egy bihari, aztán egy bánági és így tovább. Mert így a hangokat egymáshoz tudtam hasonlítani. Mert ha én egy tájegységen megcsinálom az egészet, és utána elmegyek egy másik helyre, akkor már nem tudom mihez viszonyítani. Ez egy nagyon jól kitervelt dolog volt így. Moldvából például négy falut vettem fel, de legalább nyolc kellett volna legyen. Bogdánfalva mellett Trunkot is fel kellett volna venni föltétlenül, Diószeg mellett Szitást is. S Klézsét, továbbá Külsőrekecsint és Gajcsána-Magyarfalut is.

És sokszor emlegetted, hogy északon Szabófalva mellől hiányzik Kelgyest.

Hát igen, persze! Vagy ha lemegy az ember a Szeret folyó mentén, akkor ide tartozna Ploszkucén is. Vagy pedig Erdélyben nincsen benne a Sóvidék peremvidéke. Ugyanígy hiányzik Nyárádselye, azaz a Nyárádmente felső része. Ha nem 137 falut, hanem 175 falut csináltam volna meg, akkor keresztet is vethetnék rá, hogy tökéletes. No, de nem lehetett.

Azt hiszem, most már nem is lehetne ezt befejezni. Az emberek nem is ismerik már ezeket a tárgyakat, fogalmakat.

Miután az ember elmúlt 45 éves, utána már nem lehet ilyesmit csinálni, a gyűjtés már fárasztó számára. Láttam már Nagy Jenőnél, hogy ez neki olyan teher volt, hogy borzalom. Az embernek 25 éves korától 45 éves koráig be kell fejeznie az ilyen munkát. Utána slussz! Mert mi történik? Bemész egy faluba, és nem ismeresz senkit. Leszállsz az autóbusról a templom előtt, és akkor elmész vagy a paphoz vagy az igazgatóhoz vagy a tanítóhoz vagy a néptanácsához. És akkor megszervezed a gyűjtést, kiválogatod az adatközlőket, biztosítod a szállásodat, biztosítod a kosztodat. Hát ez nem egy könnyű mesterség. Rengeteg munka. Igazán nem mondhatok semmit, mert általában napokig eltartottak mindenütt. Mindig mondtam is a református püspöknek, hogy a református papok nekem rengeteget segítettek. Sokszor a szegény pap nem is tudta, hogy vajon ez kicsoda. Hiripen, Szatmárban, Nagybánya környékén azt mondta nekem később a pap: – Tanár úr, az elején meg voltam győződve, hogy maga egy szekus. Mind néztem, hogy a homlokán és a fején nincs-e ott a nyoma a katonasapkáknak. – Vagy Háromszéken az egyik unitárius pap egyszer azt mondta: – Tanár úr, én őszintén szólva nem hittem el, hogy maga itt mer aludni nálam. – Ezt is értettem, mert sokszor előfordult valóban, hogy jött is ott a szekus nyomban. Olyan is, aki holtrészeg volt. Sokszor mondták, hogy írjam le a nevemet, mert ha majd ő is jön Kolozsvárra, akkor meg akar majd látogatni. Akart a fenét, csak hát be kellett számoljon, és szüksége volt a nevemre.

Azt hiszem, a mai fiatal nyelvészek ezt képtelenek volnának megcsinálni. Autóval közlekednek, maradnak néhány órát egy-egy faluban, és aztán elmennek.

Azt a 3379 kérdést, amíg végigkérdezted, ahhoz idő kell. 400 lapos füzeteim voltak, perforálva voltak, és mellette ott volt a nem perforált lap. Tettem indigót is, mert ezeket a lapokat úgyis kiszaggattam, hogy maradjon másolat is. Általában egy füzetet kérdeztem ki egy személytől, és ez a 400 kérdés körülbelül olyan kétórás munka volt. De aztán mindig megtörtént, hogy bizonyos kérdéseknél az adatközlő bizonytalan volt. Hát az ilyen feleleteket bekarikáztam, és megkérdeztem mástól is. Így 400 kérdésből mindig maradt 40-50, amelyeket másoktól is megkérdeztem. Főleg az elvont fogalmakat jelölő válaszoknál volt erre szükség. Például: hogy nevezik azt az embert, aki keveset eszik és nagyon sovány? Na, erre mit mondasz? A kérdőívben az van, hogy „kákabélű”. De hát ezt hányan mondják? Ehelyett van egy csomó hapax, azaz olyan, hogy csak őtőle hallottam. Gyűjtöttem én mindenütt. Ha

akarod a kocsmában, ha akarod a templomban. Kászonban, a vendégházban, ott, ahol a traktoristák is voltak, ha este eloltottam a villanyt, millió bolha jött reám. Akkor felöltöztem, kiültem a padra, ott égett a villany, jött az öreg bakter, hoztam a füzetemet és gyűjtöttem. Vagy voltak halotti siratók, ahonnan kijöttek az emberek, és én gyűjtöttem tőlük a nyelvészetet. Lőrincze Lajos jól megírta az adatközlők típusait. Van köztük remek is. Volt egy fiatalasszony, a vállán volt a favilla és a gereblye, ment „takarni”. De a kedvemért letette a szerszámokat, megállt az ajtóban, és én kikérdeztem mind a 400 kérdést. És olyan szépen, értelmesen mondta el, hogy csoda! Még csak azt sem mondta közben, hogy most már elég, nekem menni kellene a mezőre. Aztán van más is. Van, hogy kérdezed tőle a hét napjait. Kérdezed például, hogy vasárnap után mi jön. Erre azt mondja, hogy péntek. Én ránézek csúnyán, ő pedig felkacag: – Hát a tanár is tudja jól, most mit kérdezi tőlem?! – Vagy az „elkopik” ígére vonatkozó kérdés így szól: „Mi történik a cipő sarkával, ha az ember köves úton jár?” Ilyenkor általában kijön az „elkopik”, de nem mindig. Egyszer egy öreg azt mondta nekem: – Nem történik vele semmi, tanár úr, mert verünk rá vasspiccet. – Na ilyenek is vannak. Történt olyan is, hogy kérdeztem valamit, amire az illető mondott valami egészen nagy furcsaságot. Ránéztem, nem értettem, amire aztán bevallotta: – Ezt csak azért mondtam, hogy a tanár úr örüljön neki. Még azt is tapasztaltam, hogy minél eldugottabb faluban voltam, annál jobban lehetett dolgozni, és annál jobban megbecsülték az embert.

Mi néprajzosok téged néprajzosnak is tartunk. Te mit gondolsz erről?

A tájnyelvi gyűjtés olyan, hogy mint nyelvésznek értened kell a falusi szokásokhoz, ismerned kell azt a kultúrát. Például egyszer, amikor elkezdtem az osztovátát és a vászonfajtákat kikérdezni, az öregasszony bement a tisztaszobába, kihozta nekem az egészet, és akkor mondani kezdtem neki, hogy ez ötnyüstös, ez négyenyüstös, ez pedig csak kétnyüstös. Amikor látta, hogy így értek hozzá, akkor már egészen másként válaszolt. A problémák inkább a nyelvtani kérdésekkel voltak, de azok el voltak szórva a kérdőívben, mert egy csoportban lehetetlen lett volna kikérdezni.

El kellett számolnod ott a gyűjtésekkel? Számontartotta valaki, hogy mit dolgozol?

Nem, dehogy. Miután Nagy Jenő elment, Szabó T. Attilát is felmentették az állásából, és a magyar nyelvjárástudományi szekcióban egyedül maradtam. Én voltam a beosztott, és én voltam a főnök is. Ez volt a szerencsém.

A szótárosok más szekciót, az irodalmárok pedig megint más szekciót alkottak. Ez az önállóság pedig nekem szinte megérte az egyetemet. Mert önmagammal soha nem kerültem ellentétbe.

De mi van akkor, ha a helyedben valaki olyan van ott, aki nem szeret dolgozni? Akkor nyilván nem lesz meg az atlasz.

A sofőr mondta nekem, hogy hát tanár úr, amikor magával megyek, maga reggeltől estig mindig gürcöl. De amikor ezekkel megyek – és itt sorolta a román kollégákat –, ők bezzeg csak két-három napig dolgoznak, és aztán egy hétig üdülnek. Magyar sofőr volt. Nézd, én csökönyös vagyok a tudományos munkában: amint kezdek csinálni valamit, akkor azt csinálom, nincs kiugrás, nincs szétmenés. Hát a főnökeim annak örvendtek volna, ha én nem gyűjtök, hanem itt Kolozsvárt a Darvasban iszom a pálinkát. A szerencsém csak az volt, hogy én nem követelőztem, nem hívtam fel magamra a figyelmet soha. Tudtam, hogy vigyázz, itt nem szabad senkinek a tyúkszemére lépni, mert akkor baj lesz.

Miért nem valósult meg az európai nyelvatlasz?

Összeálltunk, hogy a 60-as években lesz európai nyelvatlasz müncheni központtal. Megvolt a kérdőív is hozzá. Két bevezető kötetet még ki is adtak. De ott az történt, kérlek szépen, hogy kellett volna legyen minden országból legalább egy ember, aki tudja, hogy mit kell csinálni. Már az elején botrány volt, hogy hány falu legyen. A görögök például azt mondták, hogy náluk egyáltalán nincs nemzetiség, ott csak egy nyelv van. Görögországban nincsenek törökök sem, mindenki csak görög. Nálunk pedig a románoknál a szegény bukaresti professzor azt mondta, hogy hát legalább hét faluban kellene gyűjtünk. Na jó, lehívnak az Akadémia bukaresti központjába, és ott egy kis termetű pártfunkcionárius, egy kicsi pasaska hozza a párthatározatot, hogy Romániából 60 vagy 70 falut kell felkutatni, közöttük legyen 3 magyar és 2 német is. De ki volt kötve, hogy a három magyarból egy legyen székely és a másik csángó. Hát jó. A mi javaslatunk Bogdánfalva volt, egy háromszéki székely falu, Kézdiálmás és a mezőségi Torockó. Ennyi embert nem lehetett összefogni. Hát már a megjelent kiadvány címlapján is ott van vagy 30-40 név, akik mind csak a főnökség. És aztán egyebek: már a kérdőív összeállításakor nem lehetett megegyezni, mert mindenki csak a saját nyelvét nézte, a saját kutatási területére volt kíváncsi. Például volt ott három vagy négy finn professzor, akik azonnal beírtak a kérdőívbe vagy 40 halnevet. Nálunk Harasztoson még patak sincs!

Itt nálunk Erdélyben még magyar nyelvjárás is több van, mint három.

Itt nálunk, Erdélyben végül is öt nyelvjárást lehet találni: a székelyt, a mezőségit, ezenfelül a partiumi részen még van három másik, de azok mind átnyúlnak a határon: van északkeleti, bihari és bánági. És ott van még a moldvai csángó.

Végül is Te egy ún. „egyszemélyes intézmény” voltál.

Ennek a tudománynak kellett volna legyen legalább egy névtanos kutatója az intézetben. Mert akárhogy is nézzük, ha az irodalmat, mondjuk Arany János költészetét kutatja valaki, akkor száz év múlva is Arany János költészete lesz. De amit én ebben az atlaszban lefektettem, az száz év múlva már nincs meg. És az a helynév, amit én most felgyűjtök, az már nem Középlak lesz, hanem Allahakbar. Háromszék helyneveiből hiányzik 40 falu helynévanyaga. Hát hogy nincs egy fiatalember, aki azt megcsinálja? Ha én 40 éves lennék, akkor mennék, de most már nem mehetek. Márpedig az, hogy ott milyen helynevek vannak, az nagyon érdekes. Vagy a mezőségi román falvak tele vannak magyar helynevekkel. Románul mondják, de magyar nevek. És azért az fontos lenne, hogy megmaradjon.

Az interjú 2018. január 23-án készült Murádin László kolozsvári lakásán. Megjelent: „Ami az erdélyi nyelvatlaszban van, az száz év múlva már nem lesz meg.” Tánczos Vilmos beszélgetése Murádin László nyelvészrel. Székelyföld XXIII. 2019. 10. 60–85; Valamint: Ami az erdélyi nyelvatlaszban van, az száz év múlva már nem lesz meg. Beszélgetés Murádin László kolozsvári nyelvészrel. In: Tánczos Vilmos: A történesek színe és visszája. Beszélgetések erdélyi tudósokkal. Csíkszereda, Székelyföld Alapítvány, 2024. 473–504. Jelen rövidített közlés a Magyar Nyelvőr interjúsorozata számára készült.

Tánczos Vilmos
néprajzkutató, egyetemi tanár,
az MTA külső tagja
Babeş-Bolyai Tudományegyetem
E-mail: tanczosvilmos@yahoo.com